అంతా విషాదాంతం కాదు

హవల్దార మెస్సులో ఓ అరడజను చపాతీలూ, యింత తర్కారీ తిని బయటకు అడుగుబెట్టాడో లేదో- రొప్పుతూ రోజుతూ ఎదురుగా మణి నిలబడి వున్నాడు వరండాలో.

"నీకోసమే బ్రదర్! పొద్దున్నించీ వెతుకున్నాను. బ్యారక్సన్నీ గాలించి వస్తున్నా. అడ్జుటాంటు చెప్పాడు - మనిద్దరికీ వచ్చేవారం డీమాబ్! ఇ గ్రూపులో వున్నాం."

''డీమాబ్?''

"అవును బ్రదర్! ఇ గ్రూప్. ఏమిటట్లా చూస్తావ్? యుద్ధం అయిపోయింది. మనకిక యీ ఖాకీ యూనిఫారం పోతుందన్నమాట - తెల్సిందా?"

విశ్వనాథం కళ్ళు పెద్దవిచేసి మణి ముఖంలోముఖంబెట్టి, నాలుగుక్షణాలు దిగాలుపడి చూశాడు. మిలిటరీ నుంచి తన్ను డిస్చార్జి చేస్తున్నారు. మణి అబద్ధం చెప్పటం లేదు. నేరుగా అడ్జుటాంటు గదిముందుకుపోయి నోటీసు బోర్డు చూచాడు. 'ఇ' గ్రూపులో తన పేరున్నది.

నాలుగు రోజుల్లోనే బోనస్సులు, గ్రాట్యూటీలు, పాతజీతం పద్దులు అన్నీ సెటిల్ అయిపోయినై. మరుసటివారం అదే రోజున - జేబులో పదిహేను వందల రూపాయలు, చేతిలో మిలిటరీ రైల్వేవారంటు, చంకలో చిన్న సూట్‌కేసు - యీ సరంజామాతో గ్రాండ్‌ట్రంక్ ఎక్స్‌ప్రెస్‌లో కూర్చొని వున్నాడు విశ్వనాథం. తనెక్కడికి పోతున్నట్టు? తనెవరికి కావాలని? ఎక్కడ దిగాలి? ఏ గమ్యం? ఎందుకు? ఇన్నాళ్ళు? రైలుపెట్టెలో కూచొన్నాకగాని అతనికి జీవితాన్ని సింహావలోకనం చేసుకొనే అవకాశం లభించలేదు.

తనను కని తల్లి గతించింది. నాల్గవఫారం హైస్కూల్లో చదువుతుండగా తండ్రి గతించాడు. దయతలచి మేనత్త మొగుడు వారాలు యిప్పించాడు. వాళ్ళింట్లోనే వుండి చదువుకొనేవాడు. పరాయివాడైనా వెంకటప్పయ్యగారే తనను కొంచెం ఆదరించేవాడు. తన మేనత్త ఎప్పుడూ ఏదో పాత సంగతులు కడుపులో దాచుకొని సాధిస్తూ వుండేది. ఆమె కూతురు సరోజిని బిక్కు బిక్కు

మంటూ తను చదువుకుంటూంటే లాంతరు క్రీనీడలో వచ్చి కూర్చునేది అట్లా స్కూలుఫైనల్ గట్టెక్కించాడు. చందాలిష్టు, వారాలతిండి అసరాగా చూసుకొని కాలేజీలో గూడా చేరాడు. ఎద్దులాంటి పిల్లాడికి వారాలేమిటని కొందరన్నారు. ఈ చీట్ల పేక సంచంతా యిట్లాగే చందాలలిస్టుతో తయారవుతున్నార్లే యీ మధ్య అని మరికొందరన్నారు. తనకు అవమానం ఏమిటిగాని - మణివచ్చి మిల్టరీలో చేర్దామా అని తన ముఖంవంక ఆశగా చూశాడు. గత ఎనిమిదేళ్ళ జీవితానికీ అదీ నాంది దేశాలు తిరిగాడు. పదిమందితో ధైర్యంగా మాట్లాడటం నేర్చాడు. ప్రపంచజ్ఞానం సంపాదించాడు. కాని, ఆ రోజున ఎక్స్‌ప్రెస్‌నుంచి దిగితే తన గమ్యం ఏమిటో తెలియదు. ఎవరు? ఎందుకు? ఏమిటి? అన్నట్టుగా వుంది యీ జీవితం.

మణి బెజవాడలో దిగిపోతూ "మీ మేనత్తగారింటికి పో. నాకు చూడగా అక్కడే నీకు వివాహం అయ్యే సూచనలు గూడా కనవస్తున్నై...." అన్నాడు. విశ్వనాథానికి సరోజిని... చిన్నతనంలో గౌను వేసుకొని, లాంతరు క్రీనీడలో కదలక మెదలక కూచునే సరోజినిగాదు....కొత్త సరోజిని, కన్య,ముగ్ధ అందమైన పరికిణీ, ఓణీ, కాళ్ళకు చిరుగజ్జెల పట్టీలు, పెదవులమీద చిరునవ్వుతో రైలుపెట్టె కుదుపు నిద్రమగతలో కన్పించింది.

రైలుదిగి.... జట్కా సాయిబుతో "నేరుగా వెంకటప్పయ్యగారింటికి సాయిబూ!" అన్నాడు.

"అగ్గర్ ఆరం సెంబోల్ పంతుల్ వెంకటప్పాగారాండి?"

"అఁ అఁ."

"జీ - చలో!"

* * *

విశ్వనాథం ఆగమనాన్ని ఆ యింట్లో ఎవ్వరూ ప్రతీక్షించలేదు. అతని రాకకు ఎవ్వరూ విస్తుబోయినట్లుగాగూడా లేదు. చివరకు తన మిలిటరీ జీవితంలో విశేషాలను గురించి, యిరుగు పొరుగువాళ్లు తప్పితే అత్తయ్య ఒక్క ప్రశ్న గూడా వెయ్యలేదు. తను వచ్చిన నాలుగు దినాలకు గామాలు మామయ్య వెంకటప్పయ్యగారన్నాడు - ఎవ్వరూ పనికిరాదన్న పెట్రోమాక్సు లైటును తను ఖచ్చితంగా మరామత్తు చేసి యిచ్చినపుడు :

"హరి విస్సూ... ఎంత అసాధ్యుడివైనావురా!"

విశ్వం చిరునవ్వు నవ్వి ఊరుకొన్నాడు. పొద్దుబోవటానికని - యింట్లో పాత కుర్చీలను తమ మిలిటరీలో సంపాదించిన వడ్రంగం నేర్పుతో రిపేరు చేశాడు. దొడ్లో కూరపాదులికి శాస్త్రీయంగా నీటి వసరు ఏర్పరిచాడు వంటింటి గడపమీద కూర్చొని అత్తయ్యతో కల్పించుకొని కబుర్లు చెప్పబోయాడు కాని, ఆమె అత్యంత ముభావంగా మాట్లాడింది. తనకు మణి చెప్పిన అమాయకపు జోస్యంలో నమ్మకం మాత్రం చావలేదు. రైలుకుదుపు మగతలో తనకు సాక్షాత్కరించిన ప్రబంధకన్య సరోజిని సమక్షంలో వున్నా, ఆమె చిరునవ్వుకు నోచుకోలేదు. తనను 'బావా' అని పిలిస్తే ఏమని బదులివ్వాలో తెలియక గ్రాండ్ ట్రంక్ ఎక్స్ప్రెస్‌లో ఢిల్లీనుంచి బెజవాడదాకా బుర్రబద్దలు చేసు కొన్నాడు గాని, ఆ ఆలోచనలకు అవసరమూ, అర్థమూ రెండూ లేవని అత్తయ్య గారింట్లో దిగిన వారంరోజుల్లోనే తెలుసుకొన్నాడు.

విశ్వాన్ని మిలిటరీలో మృత్యువు వెన్నాడలేదు. అలవాటుపడిన కసాయి వాడివలె దాని సంగతే మరచిపోయాడు. అస్సాం అడవుల్లో అందరికీ మలేరియా వచ్చినా తను సంపూర్ణ ఆరోగ్యంతోనే బర్మాలో అక్యాబ్‌దాకా చేరాడు. అన్ని రకాల తిండి తిప్పలూ తననెప్పుడూ బాధించలేదు. తన ఒంటరితనమే తన నీడ, తన వేదాంతం, తన తోడుగా-తనతో ఆ ఎనిమిదేళ్లూ తిరిగింది. ఆ ఒంటరి తనమే ఇప్పుడుగూడా నీడలేని తోడువలె వెన్నాడుతున్నది.

ఒకరోజున అత్తయ్య అతన్ని హఠాత్తుగా ప్రశ్నించింది:

"ఒరే విస్సూ, నీకు హార్మోనీ పెట్టె బాగుచేయటం వచ్చా?"

''ఎందుకు రాదత్తయ్యా? ఏదైనా సరే - వస్తువైతే సరి, బాగు చేస్తాను. మిల్టరీ అంటే అంతే అత్తా!''

''బాబు బాబు, నీకు పుణ్యంవుంటుంది. సరోజ పెట్టె కాస్త బాగుచేసి పెట్టు వాయనా!''

సరోజినితో యిన్నాళ్ళకి మాట్లాడే అవకాశం దొరికింది. పని పురమా యించి అత్తయ్య పడమటింట్లోకి పోయింది.

''ఏదీ - చూద్దాం.''

''నా గదిలో వుంది, నేను మొయ్యలేను'' అని సమాధానం యిచ్చింది సరోజిని.

ఆమె ముఖంవంక చూశాడు. ఆ అమ్మాయి నవ్వుతూ వుంది. ఆమె పెదవులు "బావా" అని సంబోధించినట్లుగా వున్నవి.

"నేను మోసుకొస్తాలే, పద."

గదిలో పాతగుడ్డల తెలికమూట కింద దుమ్ముగొట్టుకొని, మూగగా పాత నాటకాల్లోని పద్యాలు పాడి పింఛను తీసుకొంటున్నట్లుగా వుంది - ఆ హార్మోనియం. కాని, విశ్వానికి దానిమీద ఎక్కడలేని అప్యాయత పుట్టుకొచ్చింది. ఇన్నాళ్ళూ దాన్ని అంత అశ్రద్ధగా ఎందుకు కాపాడారో, యిప్పుడంత అవసరంగా ఎందుకు దానిమీద జాలి తలిచారో - అతడాలోచించలేదు.

"ఏం రీడ్సు?"

"తెలీదు బావా!"

తన చెవులను తను, చివరకు తనను తనే నమ్మలేక సరోజిని ముఖాన్ని తిరిగి సాలోచనగా పరికించాడు. రైలు కలలోని చిరునవ్వుతో, ముత్యాల పలు వరసతో, సిగ్గుతో కంది ఎర్రనైన ముఖంతో- ఆ సరోజినే. ఆ సరోజినే. తన.... సరోజినా?!

గుండె సముద్రంవలె పరుచుకొన్నది. ఉత్తుంగ తరంగాలెన్నో లేచినవి.

అది పాత హార్మోనియం. నాటు రీడ్సు. ఇంట్లో పోరుబడలేక సెకండ్ హాండ్ మార్కెట్లో మామయ్యేమన్నా కొన్నాడేమో! వాయించి చూశాడు. ఎప్పుడూ, ఎక్కడా వినని శృతి ఏదో వినబడ్డది. ఆ శృతిలో ఒక ప్రబంధకన్య చిరునవ్వు తరంగాలు కలిసిపోయినవి.

"ఓ. బంగారంవంటి పెట్టె. ఇట్టే బాగు చేసేస్తా సరూ!" అనేశాడు.

సరూ!-బావా - సరూ!! ఒక్క పదంలోనే - బావా అన్న ఒక్క సంబోధనలోనే - తన జగత్తు సంగీతాన్ని విన్నాడు. తన భవిష్యత్తు ప్రేమ గీతిక విన్నాడు. తన లోకపు చంద్రకిరణ శైతల్యాన్ని అనుభవించాడు. ఇక ఆమె గొంతెత్తి పాడితేనో? ఏ లోకాల మధురగానం వినిపిస్తుందో? ఏ అమరస్వరాల ఆనందానుభూతుల్ని వెదజల్లుతుందో?

ఆ సాయంత్రమే బెజవాడ పరిగెత్తుకెళ్ళాడు. మధ్య బస్సు చెడిపోయి, ప్రయాణం ఆలస్యమైనపుడు డ్రైవరుమీద అమాంతం కోపం గూడా వచ్చింది. బెజవాడలో దుకాణాలన్నీ గాలించగా గాలించగా, తనకు కావల్సిన పారిస్ రీడ్సు

దొరికినై. సుతిమెత్తని సుత్తెలు, యితర పనిముట్లు గూడా సంపాదించాడు. షాపువాడు తన అదుర్దా చూసి మొదట చెప్పిన రేటుకన్నా బిల్లులో ఎక్కువ ధర వేసిన సంగతి గూడా అతనికి తట్టలేదు. ఆ రాత్రి యింటికి వచ్చి పెట్రోమాక్సు లైటు వెలిగించి రీడ్సన్నీ మార్చేశాడు. గాలి పోసుకోమని ఎదురు తిరిగిన తిత్తుల్ని బుజ్జగించాడు. నడిరేయికల్లా కొత్త హార్మోనియం మిలిటరీ కవాతును గూడా పాటగా మార్చేసింది

"ఒరేయ్ విస్సూ - వూరంతా లేస్తుందిరా! అదక్కడ పెట్టి పడుకో" అని మామ మందలింపు నెమ్మదిగా వినవచ్చింది.

ఆ రాత్రి భళ్లున తెల్లవారుతుంది. సరూకి మాత్రం తనకు మాదిరిగా ఆత్రం లేదెందుచేత? ఎప్పుడు పాడుతుందో, మొదటిపాట. ఏమవుతుందో? బహుశ - "తాలి నే జేసిన పూజా-" గావచ్చు. తను మాత్రం వూరుకొంటాడా? తనకొచ్చిన సైగల్ పాట లన్నింటినీ పాడక మానుతాడా?

* * *

విస్సు తన కలలకు ఒక రూపం కల్పించుకొన్నాడు. కలలే గాదు, ఆలోచనలకు సైతం కొత్త రూపం వచ్చింది. రూపమేగాదు - విద్యుద్వేగం వచ్చింది. ఆ ఆలోచనలకు లయ, రాగము, తాళము కుదురుకగా కుదిరినాయి. అట్లా వీధికి పోతే అతనికి నిన్నటిదాకా - తన పాలిట పాత యమకింకరులు కన్పించేవాళ్లు. తను గతిలేక వారాల తిండి తింటూండగా, పురుగును చూసినట్టు చూసి, తన నరసనే భోజనానికి కూచున్న తమ బిడ్డలకు వేడన్నం, బంగాళాదుంపల కూర వడ్డించి, తనచేత పాచిపోయిన చద్దెన్నం, పాత చింతకాయల పచ్చడి తొక్కు తినిపించిన పెద్దలే యీ కింకరులు. ఈనాడు తాను కొంచెం బొద్దుగా భారీగా పెరిగి, ఎనిమిదేళ్ళ తర్వాత మనిషిగా కనిపించగానే, తన అభివృద్ధికంతా తామే కారణమని డబ్బా వాయించుకునే పెద్దలే యీ కింకరులు. ఈ కింకరుల కూచి భార్యలు సరేసరి! ప్రతి మాట వెనక - బంగాళాదుంపల కూరతిన్న తమ బిడ్డ ప్రతి తరగతిలోనూ దండయాత్ర చేస్తుంటమూ, యీ 'తద్దినం' కుర్రాడు దిగులూ విచారం లేకుండా పెద్దవాడైనట్లు కనబడ్డమూ - యీ ఆడ మందూ కాలకు కడుపుకోత. వాళ్ళందరూ తన చేత బలవంతంగా గౌరవం పొందడం, తను వాళ్ళ తలనొప్పి సన్నిధిలో వినయవినమ్రతలు నటించడమూ - అక్కడ

దిగినప్పటినుంచీ దుర్భరంగా వుంది. కాని, ఆ రోజున ఆ కింకరుల కుళ్ళు వ్యాఖ్యల కన్నింటికి కులాసా సమాధానాలు చెబుతూ ఆనందంగా కన్పించాడు.

"ఏమోయ్ విశ్వనాథం - మళ్ళీ ఎన్నాళ్ళకు కనిపిస్తావో!"

"అదేమిటండీ-నేనిక్కడే సెటిల్ అయిపోయి మీ అందరు పెద్దలముందూ బదుకుదామనుకుంటుంటే!"

"అట్లాగా, బేష్- భేషుగ్గా వుంది."

ఆ రోజున మణికి పెద్ద ఉత్తరం వ్రాశాడు. వాడి దూరదృష్టికి, దివ్య జ్ఞానానికి ఆశ్చర్యం, అమందానందం ప్రకటించాడు. వాడి ఆశీర్వాదాలకు ధన్య వాదాలర్పించాడు. ముహూర్తం అనే మాట, త్వరలో అన్నమాట - చివరి పంక్తుల్లో - తప్పక రావాలి సుమా- అన్న విజ్ఞాపన పదిసార్లయినా వ్రాశాడు. ఉత్తరం అందిస్తారో లేదో అన్న భయంతో, తంతి తపాలా శాఖ ముందరి కాళ్ళకు బందాలు వేస్తూ, దాన్ని సర్టిఫికేట్ ఆఫ్ పోస్టింగుకింద అంపించేశాడు. అక్కడి నుంచి నల్లులు కుట్టే థియేటరుకు వెళ్ళి, తన మిలిటరీ జీవితంలో నేర్చు కొన్న కొత్త అలవాటు - అమెరికన్ పాత చిత్రాన్నొకదాన్ని చూసి, అందులో విలన్‌నూ, హీరోనూ యిద్దర్నీ మెచ్చుకొన్నాడు. దారిలో యిన్ని పూలుకొని చక్కగా యింటికొచ్చాడు.

విస్సు యిల్లు చేరేటప్పటికి - అపరిచిత బంధువుల కాలిజోళ్ళు గుమ్మం లోనే కన్పించాయ్. వాకిట్లో వుండగానే సరోజిని గొంతు, తను బాగుచేసిన హార్మో నియం శృతి చక్కగా వినిపిస్తున్నాయ్. అక్కడి సంఘటనలను ఆకళింపు చేసు కోడానికి విశ్వానికి ఒక్క క్షణంగూడా పట్టలేదు. "తన" సరోజిని పెళ్ళి చూపుల మధ్య వున్నది. పెద్దల మధ్య - ఉంగరాల జుట్టుతో, కళ్ళ జోడుతో ఎర్రగా, బక్కపలచగా వున్న పెళ్ళికొడుకు మనసు రంజింప జేయాలని ఆమె పాట పాడుతోన్నది!

* * *

ఆ ఊళ్ళో విశ్వం నిజమైన శ్రేయోభిలాషి ఒక్కడే వున్నాడు - అనంత రామయ్య. ఆయన పంతులు. తన గర్భ దరిద్రంలో గూడా పిలిచి విశ్వానికి ఆనాడు వారం యిచ్చాడు. జీవితంమీద రోసిపోయినప్పుడల్లా - ఆ దిక్కులేని కుర్రవానికి - తన వేదాంతంతో చిరునవ్వు, మనోధైర్యం కల్పించాడు. ఆయన

అన్నాడు - ''తల్లికి పిల్లవాడి ఆస్తి, కూతురికి ఏర్పడబోయే నగలు కావాలి. తండ్రికి పిల్లవాడి ఉద్యోగం. అసలు పిల్లకు పిల్లవాడి షోకు, చర్మపు రంగు, అందం కావాల్సి వచ్చెను. నిజానికి ఆ ముగ్గురికీ అనుభవంలేదు నాయనా! వాళ్ళు జీవితాన్ని కాచి వడబోయలేదు. నీ సంస్కృతే నీ ఆస్తి. నీ జీవితానుభవమే నీ ఉద్యోగం. నీ ఆత్మ సౌందర్యమే నిజమైన అందం. కాని, బాహ్యదృష్టికి ఆ పిల్లవాడికన్నా అన్ని విషయాల్లోనూ నువ్వు తక్కువేనేమో!''

విశ్వం అశ్రునయనాలతో అనంతరామయ్యగారి మాటలను, ఆయన ఉపదేశాన్ని విన్నాడు.

''పెదనాన్నగారూ! నేను రేపే వెళ్ళుతున్నాను. మీ కళ్ళజోడుకు ఫ్రేమొకటి కావాలి ఇంకా ఎన్నాళ్ళు ఆ ట్వెయిన్ దారం కట్టుకుంటారు?" అయనకని తెచ్చిన కొత్త ఫ్రేమును అమర్చి యిచ్చాడు. ఆ మర్నాడే విశ్వం వెళ్ళిపోయాడు. ఆ రాత్రి మొదటిముద్ద నోటిదాకా ఎత్తి భోజనం ముందర అనంత రామయ్యగారు భార్యతో అన్నాడు - "విశ్వం ఓడిపోలేదు. ఇకనుంచి వాడి జీవితమంతా విజయమే."

అనంత రామయ్యగారి మాటలు - అతని మనః ప్రవృత్తిని దృఢతరం చేయటానికి మిక్కిలిగా ఉపయోగించినై. ఆ మాటల వెనకవున్న సత్యాన్ని గ్రహించి భవిష్యత్తుకు గట్టి పునాదులు వేసుకున్నాడు. సరోజినిని గురించి ప్రేమ గీతాలు రచించలేదు. విరహ గీతాలు పాడుకోలేదు. శరత్ దేవదాసువలె సారా సీసా శరణు కోరలేదు. మిలిటరీనుండి విడుదల పొందినవాళ్ళకు ప్రభుత్వమిచ్చిన ప్రోత్సాహ ప్రోద్బలాలన్నింటినీ చక్కగా వినియోగించుకున్నాడు. మిలిటరీలో వున్నప్పుడే బియ్యేదాకా చదవాలని చేసుకొన్న నిర్ణయం అమలులోకి తెచ్చాడు. మిలిటరీలో పాసయిన ఇంగ్లీషు సర్టిఫికేటు పరీక్షల మూలంగా రెండేళ్ళలోనే డిగ్రీ పుచ్చుకున్నాడు. ఈ లోపల వున్న డబ్బును పీనాసిలాగా వాడాడు. సీజన్‌లో హైస్కూల్లో మొద్దు పిల్లలకు ట్యూషన్లు చెప్పాడు. ఒక చలికాలం, వర్షాకాలమంతా కాలేజీ లేనప్పుడు - సైకిలురిక్షా తొక్కి ఒక రోజులో రెండు రోజుల భత్యం చొప్పున సంపాదించాడు. మణి తనను గురించి జాలిపడ్డప్పుడల్లా గట్టిగా మందలించాడు.

అనంత రామయ్యగారొక్కరే అతనికి అడపా దడపా ఉత్తరాలు వ్రాసేది. అతను బి ఇడి. చదివి ఉపాధ్యాయవృత్తికి సంబంధించిన వృత్తిలోనే

వుండాలని సలహా యిచ్చిందిగూడా అయనే. ఆ సలహాను విశ్వం శిరసా వహించాడు. బి.ఇడి. ట్రైనింగు అయిపోతుందనగా అనంత రామయ్యగారి ఉత్తరం వచ్చింది - "చూశావా, ఎర్రగా వున్నాడని సరోజినిని ఆత్రాష్టుడికి అంటగట్టారా? తన యిల్లు అత్తగారిల్లు గుల్ల చేశాడు. సినిమాలు తీస్తానని చివరకు వళ్ళుగూడా గుల్ల చేసుకొని హఠాత్తుగా చచ్చిపోయాడు. అర్నెల్లయింది. మీ మామకు దిగులుతో మంచం శరణ్యమయింది. పక్షవాతం. 'జీవితానివి' నువ్వుండగా పోయి 'మృత్యువును' కౌగలించుకొన్నాడు. మీ అత్త నీ అడ్రసు కావాలని తీసుకెళ్ళింది. బహుశః జాబు వ్రాయిస్తుందేమో! పాపం, తిండికి గూడా యిబ్బందయ్యేట్లుగా వుంది - తల్లీ కూతుళ్ళకు గూడా."

ఆ తరువాతి సంవత్సరంలోనే విశ్వం స్కూళ్ళ ఇనస్పెక్టరుగా సెలెక్టు అయినాడు. ఉద్యోగంలో చేరినరోజే అనంత రామయ్యగారికి జాబువ్రాశాడు. కాని, ఆ ఉత్తరం తిరిగి వచ్చింది. దానిమీద తప్పుడు ఇంగ్లీషులో "చిరునామాదారు చచ్చిపోయాడు" అని వ్రాసివుంది. విశ్వం యిక తన బ్రదుకులోని సంతోష దుఃఖాలు తన కొక్కడికే అనుకొన్నాడు.

* * *

ఉద్యోగ ధర్మంలో ఎంత దూరపు జిల్లాకి బదిలీ అయితే అంత సంతోషించే విశ్వానికి - నాలుగేళ్ళలోనే తిరిగి తన జిల్లాకే, తనరేంజికే, 'తన' ఊరు వున్న రేంజికే హఠాత్తుగా బదిలీ అయింది. విశ్వం వేదాంత ధోరణికి యిదేమంత పెద్ద సంఘటనగా అవుపించలేదు. అనంత రామయ్యగారు లేని ఆ ఊరుకు తనెట్లా పోగలనా అని మాత్రం ఒక్క క్షణం విచారించాడు. కానీ, గ్రాంట్ల సమయం. ఆ కొద్ది రోజుల్లోనే తాలూకా అంతా ఇన్స్పెక్షను వుంది.

సరిగ్గా - పదేళ్ళకు మళ్ళీ ఆ ఊరు గడ్డ మీద పాదం మోపాడు విశ్వం. దేశానికి పట్టిన సౌభాగ్యం ఆ ఊరికి పట్టినట్లుగా లేదు. పాత గోడలు మరింతగా కూలిపోయి, దేబిరిగొట్టుగా కనబడుతున్నై. ఊళ్ళో చాలా యిళ్ళు ఖాళీ చేసిన దయ్యాల కొంపలుగా కనిపించినై. ఆ యిళ్ళల్లో తన మామగారి యిల్లొకటి. ఆ యింటిమీదుగానే చెరువుగట్టునున్న తాటాకుల పాఠశాల కెళ్ళాలి.

స్కూల్లో ఒక పంతులమ్మ వుంది. బడి ముందు తోటలో పూల మొక్కలే ఎక్కువగా కన్పిస్తున్నై. గ్రామంలో కల్లా అదొక్కటే రమణీయ ప్రదేశంగా గోచరించింది.

ఇనస్పెక్టరుగారు తోటలో వుండగానే పంతులమ్మ బయటికొచ్చి నమస్కారం చేసింది.

''ఎవరు?''

''బావా! - విస్సు బావగాదూ?''

''సరోజినీ__''

ఆ రాత్రి - ఇన్‌స్పెక్షను పగలే అయిపోయినా - స్కూల్లో బల్లలు దగ్గిరజేర్చి విశ్వం పడుకొని మకాం వేశాడు, ఫ్యాను గొణగుతున్నా. తెలతెల వారుతూండగా కల వచ్చింది. అనంత రామయ్యగారు కనబడి అడుగుతున్నాడు- ''విశ్వం! నీకు వితంతు వివాహాల్లో నమ్మకం వుందా?'' అని.

విశ్వం కలలోనే ''వుంది'' అని క్లుప్తంగా జవాబిచ్చాడు. తోటలో పూలన్నీ మంచు వానకు తడిసి ఉదయ కిరణాల్లో మెరుస్తున్నె. తనిక్కడి కెందుకొచ్చిందీ విశ్వానికి అర్థమయింది. *

(ఆంధ్ర పత్రిక - సచిత్రవారపత్రిక 18.7.'56)